

LAKIVALIOKUNNAN LAUSUNTO 2/2013 vp

Valtioneuvoston selvitys Euroopan syyttäjänviraston (EPPO) perustamisesta

Suurelle valiokunnalle

JOHDANTO

Vireilletulo

Suuri valiokunta on 6 päivänä helmikuuta 2013 lähettänyt lakivaliokunnalle mahdollisia toimenpiteitä varten valtioneuvoston selvityksen Euroopan syyttäjänviraston (EPPO) perustamisesta (E 167/2012 vp).

Asiantuntijat

Valiokunnassa ovat olleet kuultavina

- lainsäädäntöneuvos Katariina Jahkola, oikeusministeriö
- neuvotteleva virkamies Hannele Taavila, sisäasiainministeriö
- valtiosyyttäjä Raija Toiviainen, Valtakunnansyyttäjänvirasto.

VALTIONEUVOSTON SELVITYS

Ehdotus

Valtioneuvoston selvityksen tarkoituksena on informoida eduskuntaa Suomen tarkoituksesta vaikuttaa ennakolta komission tulevaan asetus-ehdotukseen Euroopan syyttäjänviraston perustamisesta. Komissio on ilmoittanut antavansa kyseisen ehdotuksen kesäkuussa 2013. Valtioneuvoston selvityksen liitteenä on ennakkovaihtamista varten laadittu muistio, jossa esitetään yleisluonteisia kannanottoja Euroopan syyttäjänviraston perustamisesta.

Toimivalta perustaa Euroopan syyttäjänvirasto perustuu Euroopan unionin toiminnasta annetun sopimuksen (SEUT) 86 artiklaan. Artikla mahdollistaa tiiviimmän yhteistyön käyttämisen, jos asiasta ei päästä neuvostossa yhteisymmärrykseen.

Valtioneuvoston kanta

Suomen edun mukaista on, että EU:n taloudellisia etuja koko EU:n alueella suojataan mahdollisimman tehokkaasti. Siksi Suomi suhtautuu myönteisesti toimenpiteisiin, joilla edistetään EU:n taloudellisia etuja vahingoittavien rikosten selvittämistä ja syytteeseen saattamista.

Rikosoikeudellisen yhteistyön alalla on tehty lukuisia lainsäädäntöinstrumentteja EU:n taloudellisten etujen suojaamiseksi. Institutionaalisesti Eurojustilla ja EU:n petostentorjuntavirastolla (OLAF) sekä myös Europolilla on merkittävä rooli EU:n taloudellisiin etuihin kohdistuvien rikosten ja väärinkäytösten paljastamisessa sekä selvittämisessä. Eurojustin toimintaedellytyksiä on vahvistettu vuonna 2008 tehdyllä päätöksellä (2009/426/YOS), ja Eurojustin toimintaa tullaan kehittämään myös lähivuosina. Lisäksi OLAFia koskevaa asetusta ollaan parhaillaan uudistamassa. Suomi pitää ensisijaisena keinona tehostaa EU:n taloudellisten etu-

jen suojaa voimassa olevia instrumentteja ja toimielimiä täysimääräisesti hyödyntämällä. Eurojustin osalta tulisi myös ottaa maksimaalisesti käyttöön ne toimenpiteet, joihin SEUT 85 artiklan nojalla on mahdollista ryhtyä.

Suomen edun mukaista on toisaalta osallistua myös Euroopan syyttäjänviraston perustamista koskeviin neuvotteluihin ja pyrkiä vaikuttamaan tulevan asetusehdotuksen sisältöön.

Myöhemmin on erikseen arvioitava se, olisiko Suomen perusteltua olla mukana virastoa perustamassa vai ei. Euroopan syyttäjänviraston perustamisessa huomioon otettavia näkökohtia on esitetty ennakkovaikuttamista varten laaditussa muistiossa. Esille nostetut näkökohdat pohjautuvat Suomen aikaisempiin kantoihin EU:n taloudellisten etujen suojaamiseen.

VALIOKUNNAN KANNANOTOT

Perustelut

Euroopan unionin komission odotetaan kesäkuussa antavan asetusehdotuksen Euroopan syyttäjänviraston perustamisesta. Taustalla on tarve puuttua nykyistä tehokkaammin EU:n taloudellisiin etuihin kohdistuvaan rikollisuuteen ja väärinkäytöksiin, kuten unionin talousarvioon sisältyviin tuloihin ja menoihin kohdistuviin petoksiin. Saadun selvityksen mukaan kyse on laajasta ja EU:n tasolla merkittävästä ongelmasta.

Valtioneuvoston selvityksen tarkoituksena on informoida eduskuntaa Suomen pyrkimyksistä vaikuttaa ennakolta kyseisen asetusehdotuksen sisältöön. Selvityksen liitteenä olevassa muistiossa käsitellään niitä reunaehdoja, joiden täyttymistä asetusehdotuksessa Suomi pitää tärkeänä. Siitä, onko Suomi mukana Euroopan syyttäjänviraston perustamisessa, päätetään myöhemmin erikseen.

Lakivaliokunta katsoo, että Euroopan syyttäjänviraston perustamisessa on kyse merkittävästä asiasta. Siksi on tärkeää, että Suomi on aktiivinen ja pyrkii ennalta vaikuttamaan komission lainsäädäntöaloitteen sisältöön. On myös hyvä, että eduskuntaa informoidaan asiasta mahdollisimman varhain.

EU:n taloudellisten etujen suojaaminen mahdollisimman tehokkaasti on tärkeää sekä unionin toimielinten että jäsenvaltioiden kannalta. Valtioneuvoston tavoin valiokunta kuitenkin katsoo, että ensisijaisesti tähän pitäisi pyrkiä nykyistä oikeudellista ja muuta keinovalikoimaa käyttämällä sekä olemassa olevien instituutioiden eli Eurojustin, EU:n petostentorjuntaviraston (OLAF) ja Europolin avulla ja niitä tarvittaessa kehittämällä ja tehostamalla.

Suomi on aiemmissa yhteyksissä suhtautunut Euroopan syyttäjänviraston perustamiseen varsin varauksellisesti. Tämä on johtunut erityisesti perustuslaillisista syistä. Tilanne on kuitenkin Lissabonin sopimuksen myötä siinä mielessä muuttunut, että unionilla on nykyisin SEUT 86 artiklan nojalla toimivalta perustaa Euroopan syyttäjänvirasto Eurojustin pohjalta unionin taloudellisia etuja vahingoittavien rikosten torjumiseksi. Tästä huolimatta valiokunta yhtyy valtioneuvoston näkemykseen siitä, että Euroopan syyttäjänviraston perustaminen ei edelleenkään ole ongelmatonta ja asiaan liittyy useita avoimia kysymyksiä. Keskeisiä kysymyksiä ovat erityisesti Euroopan syyttäjänviraston organisointi ja se, miten sen toiminta järjestetään suhteessa jäsenvaltioiden kansallisiin järjestelmiin.

Liitteenä olevan muistion mukaisissa kansallisissa reunaehdoissa muun muassa katsotaan, että Euroopan syyttäjänviraston perustamisesta tulisi saada lisäarvoa nykytilaan nähden ja siitä ei saisi aiheutua tarpeettomia lisäkustannuksia unionille eikä jäsenvaltioille. Lakivaliokunnalla ei ole huomauttamista reunaehtojen sisältöön. Erityisen tärkeänä valiokunta pitää kuitenkin sitä, että Euroopan syyttäjänviraston perustamisessa hyödynnetään nykyisiä rakenteita ja resursseja ja pyritään näin välttämään turhan ja päällekkäisen byrokratian luomista. Valiokunta yhtyykin valtioneuvoston näkemykseen siitä, että Eurojustin pohjalta kehitettävä Eurooppa-

lainen syyttäjänvirasto voisi olla toimiva organisoitintapa. Tällainen malli vastaisi myös SEUT 86 artiklaa siitä, että Euroopan syyttäjänvirasto perustetaan Eurojustin pohjalta.

Lausunto

Lausuntonaan lakivaliokunta ilmoittaa,

että se yhtyy asiassa valtioneuvoston kantaan.

Helsingissä 12 päivänä helmikuuta 2013

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

pj. Anne Holmlund /kok
jäs. James Hirvisaari /ps
Arja Juvonen /ps
Suna Kymäläinen /sd
Aino-Kaisa Pekonen /vas
Jaana Pelkonen /kok

Arto Pirttilahti /kesk
Kristiina Salonen /sd
Kari Tolvanen /kok
Ari Torniainen /kesk
Peter Östman /kd
vjäs. Anne Louhelainen /ps.

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Marja Tuokila.